1925/ч. 1.

Бібліотечний журнал.

БІБЛІОТЕЧНИЙ ЖУРНАЛ

Орган співробітників
Всенародньої Бібліотеки України
при В.У.А.Н.

Ч. I.

КИЇВ

Друковано на машинці 5 пр.
Викінчено друком 9 лютого.

1925.

О Г Л А В.

Стор.

БІБЛІОТЕЧНИЙ ЖУРНАЛ

Орган співробітників Всенародньої Бібліотеки України при Всеукраїнськ. Акад. Наук

№ І. Січень 1925 року.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

ВІД РЕДАКЦІІ.

Метою нашого органа являється утворення в колі наших бібліотекарів атмосфери постійного живого інтересу до питань бібліотекознавства, критичного і свідомого відношення кожного до тоі функції, яку він виконує в б-ці і до всіх робот бібліотеки в цілому; зав"язати живий обмін думками між бібліотекарями, зблизити життя окремих Відділів; спаяти співробітників б-ки в єдиний міцний організм, який живе і горить одним спільним для всіх і кожного бажанням удосконалення себе во всіх галузях бібліотекознавства -для того, щоби покласти твердий грунт під будівлю нашоі бібліотеки. Тільки цим шляхом--шляхом величезноі невпинноі роботи над нами са самими, ми зможемо дати б-ці таку силу, що вона стане твердо і міцно на ноги.

Це почуття колосальноі відповідальности, яке лежить на кожному з нас, і було першим стимулом, який двинув нас на шлях самоудосконалення. Наслідком цього являються наші самокурси бібліотекознавства з одного боку й зародження Органа, як також одноі з форм самокурсів, з другого: Ця форма в де яких відношеннях легша від практичних робот по бібліотекознавству, бо відбиратиме менш часу у бібліотекара. Але живий обмін думками, постійні відчити з приводу кожноі роботи, яку ведуть окремі Відділи і окремі співробітники, буде підтримувати цікавість до самоі роботи, свідоме відношення до неі.

А такий настрій є найкращий грунт для творчої живої роботи. До того всього — повна відсутність офіційности, будь-якого примусу, суворих вимог що до стилю і літературної шліфовки статтів, — дасть змогу кожному бібліотекареві брати без страху активну участь в журналі.

На журнал цей ми дивимось як на перший етап на літературному шляху. Згодом, коли він виявить свою життєздатність і серьозність, він може вийти за межі внутрішнього Органу співробітників і вилитись в те постійне офіційне видання Всенародньої Бібліотеки, яке нею задумано.

Але це вже буде другий етап а зараз він єсть формою нашої самоосвіти і з такою тільки міркою ми підходимо до нього.

Думка про потребу для ВБУ видавати свій орган внутрішнього вжитку в якому б знайшли освітлення по можливости всі питання нашого внутрішнього життя, виникає що-разу коли почнеш шукати відповідної форми виявлення щоденних наших особистих міркувань і відчувань, що звязані з роботою ВБУ в цілому. Де-які форми ми маємо. Ми маємо товариську розмову, офіційну розмову, Раду, нарешті самокурси, бібліографичний гурток І ІІ Секцію б-рів Наукових б-к міста Києва. Але перераховуючи ці засоби ми почуваємо, що всі вони разом не можуть цілком задовольнити всіх нас. Секція, гурток і самокурси — це для наукової роботи, а тому природньо це тільки одна частина нашого життя. Офіційні розмови і Рада це теж частина друга. Залишається товариська розмова що повинна б дати вихід решті наших думок, наших тривог і інтересів звязаних з життям ВБУ. Але оскільки ці розмови випадкові незакінчені, короткі, невиразні / . Ось тут і починається конкретний програм і конкретний шлях Органу. Мета — 1/ дати повну інформацію про роботу всіх ділянок ВБУ, 2/ консолідувати можливо більшу частину а то й всіх співробітників ВБУ ко-

головного інтересу нашого - завдань і практичної щоденної роботи ВБУ. Ми всі будемо говорити на сторінках нашого журналу, будемо говорити як уміємо але од всього ума і серця, з ясним розумінням мети, до якої будемо закликати. Отже тон нашого Ор- Органу повинен бути діловий. Це не визначає що ми завжди будемо носити на своюму чолі сліди поважности. Ми хочемо бути такі які є, але одна вимога залишається для нас - знати про що говоримо і для чого говоримо.

Орган наш - для нашого вжитку в першу чергу. Але ми не забуваємо що наш Шлях - це шлях тих бібліотекарів України, для яких наша справа наша робота близька і цінна, тому ми не одгородимо наш Орган од світу. Цілком свідомі того, що не тільки ми самі а й инші бібліотекарі зможуть поучитись на ньому. Це тільки збільшить сферу консолідації. На чолі роботи по виданню Органу стоїть редакційна Колегія з чотирьох товаришів. Просимо всіх товаришів зробити справу видання Органу ВБУ своїм найдорожчим ділом. Матеріяли за підписом дійсного прізвища чи псевдонима а то й анонімно (при умові, що псевдонім і анонім відомий буде одному з членів Редакції, який безумовно додержуватиметься певної етики що до авторства) подаються одному з членів Редакційної Колегії: БАРЗІЛОВІЧ, Г.Г., ПІСКОРСЬКОМУ, И.В., МАКСИМЕНКУ, Ф.П. і ЯСИНСЬКОМУ, М.І.

""""""""""""""""""""""""""

УВАГИ ПРО ПРЕДМЕТОВИЙ КАТАЛОГ.

Те що ми чули про предметовий каталог на однім із зібрань бібліотекарів ВБУ та на конференції Київських Акад. б-рів, настільки вичерпало предмет і з теоретичного і з практичного боку, що тепер можна було би входити тільки в детальне обмірковання окремих питань предметового каталога. Це вимагало би вже углублення в справу, докладного продумання, де в чим і практичного випробування, а того всього у нас ще не пророблено. Та коли би хтось

із наших бібліотекарів і виконав таку роботу, то результати її можна було б обсудити лише в рамах самокурсів, бо розміри статті в нашім Органі ні як не позволяють ввійти в деталі настільки як це було би бажано. І не будь навіть того, що все ж таки обмін думками в формі дискуссії був би необхідним. Тому на цім місті ми позволимо собі тільки одно за уваження теоретичного характеру, бо як раз та річ на яку нам хотілось би звернути увагу, пройшла на конференції якось непомітно, а потім перейдемо до міркувань про можливе практичне здійснення предметового каталога у ВБУ.

I.

Докладчик на конференції Київських бібліотекарів, передаючи тези КАЛІШЕВСЬКОГО між иншим сказав: "Систематичний каталог відстає від науки і тому він не науковий". Це саме твердження, хиба тільки в меньше ляпідарній формі, ми зустрічаємо і в літературі: "Система/т.з. систематичний каталог/-це щось закостеніле і тому вона не поспіває в належнім степені за розвитком наук", - читаємо Карла БОЙЗЕНА в його статті: "Sistematischer oder Schlagwortkatalog?" (Aufsätze Fritz Milkau gewidmet, стор. 21 7 рядок згори) отже прихильники предметового каталога твердять що цей останній даючи змогу необмеженого включення нових рубрік, буде завсігди, так би сказати au courant науки і наукового поступу, в той час як систематичний каталог засуджений на те щоб систематично пасти задняя, відставати від розвитку. - Скільки правди в такім абсолютнім, безоговорочнім закиді на адресу систематичного каталогу.

Річ відома, що бібліографічна класіфікація ніколи не претендувала на самостійність, що всі бібліографичні схеми виходять із певної філософської класіфікації наук, що панує в даний час або припадає до смаку даному авторові бібліографичної схеми. Цього сконстатовання не скільки не ослаблює і той факт що иноди бібліограф не проводив філософської класіфікації без оговорок і змін, що їх диктує сама суть пристосовання абстракної схеми до практичних потреб бібліографії і бібліотечного каталога. А коли бібліографична класіфікація відбиває в собі класіфікацію наукову, то виходить що критики систематичного каталога, ідучи в похід проти закостенілости, властивої

бібліографичним схемам,бють далеко дальше тої цілі в яку вони мірять:закидаючи бібліографам, що ті не поспівають в своїх схемах за наукою, ці критики по совісті мусіли би перенести спір в вищу сферу,порушуючи питання про стійкість всякої класифікації наук взагалі.Та вони цього не роблять,бо така ширша постановка питання відразу вибила би їм з рук всі козирі.Ні один чоловік з сякою-такою філософською підготовкою не стане твердити в наші дні що якась класифікація наук,хоч би вона була видержана в самих загальних рисах,може мати якесь універсальне, абсолютне значіння для всіх часів і для всіх людей. Ми настільки відвикли від метафізичного способу думання,що всякий погляд,всяка ідея, здаються нам ненауковими,через те тільки,що вони підносять претензію на абсолютне значіння.

Не приписують своїй класифікації такої абсолютної стійкости і творці бібліографичних схем.Предметники ставлять питання так,наче б вони вперше відкрили закостенілість в каталогах улаштованих на підставах науково-бібліографичної класифікації,і забили тривогу,щоби цій біді запобігти.Та справа малася і мається зовсім навпаки.Систематики віддавна були свідомі тих хиб,що присущі їхнім каталогам через постійний поступ наук і через звязані з тим поступом зміни в науковій класифікації.Треба було найти якийсь корректив для того,щоби бібліографичні схеми і побудовані на них систематичні каталоги завсіди могли держатися на науковій висоті. Над рішенням цеі проблеми працювали такі авторітети,як Мельвіль ДЮІ,Чарльз Амі КЕТТЕР,Джемс Дефф БРАУН та инші,і результатом цих стремлінь явилася ідея експансивних систем,отже то таких,схем, що позволяють внутрішні перегруповання та добудови,як тільки це стане потрібним в звязку з розвитком наук. Ми зайшли би дуже далеко,коли би захотіли війти в розгляд того,на скільки автори експансивних систем справились із поставленим завданням,і хочемо тільки сконстатувати, що систематики віддавна склонні були до самокритики і вступили на дорогу шукання нових підходів і коррективів задовго до того,як виникла сама

ідея предметового каталога.

Щоби покінчити з цим питанням, зробимо ще одно тільки зауваження. Ті, що твердять, наче б-то всякі зміни і з'осібна додатки в схемі предметного каталога, це річ не така вже трудна, просто таки не доцінюють тих ускладнень і трудностей, які виникають в однаковій мірі при всякій роботі над каталогом, будь це каталог предметовий, систематичний чи абетковий. Предметовий каталог є також певного роду система, а кожда система має ту властивість, що всі її складові частини звязані в одну органічну цілість так тісно і нероздільно, що коли ми зачепимо якийсь один із членів або введемо новий член, то тим можемо нарушити рівновагу і стрійність цілої системи. Очевидно, що якийсь час схема предметового каталога може терпіти всякі вставки і доповнення або виключення окремих рубрик, але ж в кінці, по цілім ряді подібних змін, в схемі, що була первісно цілостна і стрійно збудована мусить повстати хаос. Тоді бібліотека стане перед неминучою потребою переглянути всю схему, щоби виправити непослідовности в трактуванні широких і вузьких понять установити пропорціональність поміж рубриками і т.п. А що і самі предметники не заперечують, що установлення схеми предметного каталога річ тяжша як вироблення схеми науково-бібліографічної, то мабуть нікому не прийде в голову твердити що перегляд предметового каталога вимагатиме менше знання, досвіду і вкладу праці чим перегляд каталога систематичного. Не слід забувати що і одної бібліотечно-технічної трудности, властивої предметовому каталогові в значно більшій мірі чим каталогові систематичному. Розуміємо ту масу карток, з якою доводиться мати діло в предметовім каталозі. Кажуть, що по скромному підрахунку одна книжка при предметовім каталозі потрібує п'ять карток, - це що найменше в 3 рази більше того, що потребується при систематичнім каталозі. Орудовання такою колосальною масою при всяких змінах і перестановках рубрик, що тягне за собою і перепасовання карток, це на нашу думку річ прямо таки величезна що до вкладу інтелігенції, уваги і труду.

Підсумовуючи ці наші замітки, скажемо: всякій взагалі системі грозить скоре і неминуче закостеніння, як що її творець не подбав одразу про еластичність і "експансивність", здатність росширятися і приймати в себе нові поняття, та коли в будучім не буде внесено в систему зміни і доповнення, відповідно до поступу наук і знання. Предметовий каталог є також система, а тому згадане правило відноситься в повні і в цілости до нього. Хто заперечує цьому нашому положенню, той або не розуміє природи і будови предметового каталогу, або несвідомо робить цьому каталогові дуже кепську прислугу, бо він твердить, що це така система, с котрою можна поводитися до вподоби, без додержання правил систематичної і планової роботи. А таке твердження на нашу думку зводиться до того, що в предметовім каталозі немислима взагалі чіпка система і що через те предметовий каталог не може мати якогось самостійного значіння в бібліотеці, а годиться лиш як придаток до систематичного каталога, допустимий при певних умовах і для певних типів бібліотек.

/Кінець буде/.

""""""""""""""""""""""""""""""""

М.Я.

ОБСЯГ ВІДДІЛУ УКРАЇНІКА ВБУ.

Відділ Україніка комплектується до певної міри згідно інструкції, проект якої виробив небіжчик П.Я.Стебницький. Затверджено цю інструкцію на початку 1923 року. Тепер не входить в моє завдання детально розглядати цю інструкцію й ті відступлення від неї, що мають місце в практиці ВБУ. Цю роботу буде пророблено в звязку з поставленим на чергу переглядом обсягу Від. УКРАЇНІКА в Комісії Ради.

Тут я маю на меті ознайомити співробітників з деякими фактами, що прийдеться рахуватись з ними коли візьмемо на перегляд а то і на ревізію хоч і не зовсім усталено, але досить звикле,

принаймні практично, розуміння тих меж, в яких Від.УКРАЇНІКА повинен строїти свою роботу.

По перше я нагадаю, що поняття УКРАЇНІКА в українській, а тим менше в іншій якій, спеціяльній літературі дуже мало обговорювалось. Оскільки це поняття треба конкретизувати для української бібліографічної роботи-ми маємо досить докладне обговорення його у Ів.КРЕВЕЦЬКОГО, в його передмові до першого тому "Матеріялів до укр.бібліографії"/Львів 1909-1911/. Із контексту цієї передмови можна бачити, що українські бібліографи повинні опрацьовувати головно такі матеріяли:

1/твори українською мовою, 2/твори ріжними мовами про Україну, 3/твори ріжними мовами українських діячів. Залишається не зовсім з'ясований територіяльний принцип, можуть виникнути ріжні утруднення при накресленні схем, скажемо, по історії українського друку, але для роботи української бібліографії, можна вважати, ясні загальні її принципи і межі.

Розглянемо тепер поняття УКРАЇНІКА в його бібліотечній конкретизації. Ми маємо практику б-ки Наук.Т-ва ім.Шевченка у Львові, де під УКРАЇНІКА розуміють теж: і твори укр.мовою, і твори укр.діячі і нарешті твори ріжними мовами про Україну/КРЕВЕЦЬКИЙ, Ів.-Б-ка Н.Т-ва ім.Шевч.-Л.192[illegible]/. В б-ках наддніпрянської України до часів революції ми не знаходимо такої практики. Не ставилось це питання і в теорії. Слово УКРАЇНІКА можна було зустрінути наприклад в московськ.журналі "Укр.Жизнь", але там йому надавалось розуміння РОСІКА тодішньої Петр.Публічн.б-ки, то-б то під УКРАЇНІКА розумілось все що надруковано про Україну не українською мовою. Тільки під час революції в журналі "Книгарь" ч.17 було порушено Ю.МЕЛЕНІВСЬКИМ питання про потребу накреслення меж Від.УКРАЇНІКА Всен.Б-ки. Ю.МЕЛЕНІВСЬКИЙ теж пішов за зразком тії ж Петр.б-ки і д УКРАЇНІКА пропонував відносити твори про Україну виключно не укр.мовою. Після того аж до проекту П.Я.СТЕБНИЦЬКОГО ми не зустріли в літературі тії дискусії яку хотів викликати Ю.МЕЛЕНІВСЬКИЙ. Практика ж підсказувала життям і так власне продовжується й досі. І на нашу думку слід дійсно поставити питання про те, що ж ми повинні розуміти під

словом УКРАЇНІКА в нашій бібліотечній практиці:

Для ясности це саме питання слід расчленити і поставити ряд питань. Головні такі: 1/чи вважати за УКРАЇНІКА твори про Україну не українською мовою, 2/-твори про Україну українськ. мовою, 3/-твори укр. мовою не про Україну:

Нагадаю, що всі такі латинізовані слова як: УКРАЇНІКА, РОСІКА, ОДЕСІКА, ТАВРІКА, БЕСАРАБІКА і т.и. - всі вони умовні. Так до РОСІКА в Ленінгр. Держ. б-ці відносяться тепер твори про С.Р.С.Р. не російськ. мовою, не українською і не білоруськ. мовами. ОДЕСІКА і т.и. охоплюють всі твори незалежно від мови про певну територію. УКРАЇНІКА в б-ці Наук. Т-ва ім. Шевч. у Львові має свій обсяг. Тому, коли ми будемо зважувати: до якого розуміння обсягу УКРАЇНІКА пристати, ми повинні розглядати справу головно з боку практичного, з боку доцільности й можливої в наших реальних умовах. Правда, трудно тут уникнути де-якого ухилу в бік спадковости, бо ми вже маємо певну традицію в роботі скільки раз згаданої б-ки Львівської. Але все ж я буду розглядати поставлене питання виключно з боку практично-кращого його вирішення.

Отже 1/до УКРАЇНІКА належить все що різними мовами, крім української вийшло про Україну, як територію і про укр. народ, як певну етнографічну одиницю, що цю територію переважно залюднює - це на мою думку не викликає сумнівів.

2/Як бути з творами про Україну українською мовою;

Знов нагадаю; що логично думаючи, слід вирішити це питання позитивно. Ідея першого фундатора Від. РОСІКА тії ж Лен. б-ки /60-ті роки XIX /скеровано було іменно на те, щоб в цьому відділі з'осередити всі твори про Росію незалежно від мови. Але практично як бути нам, трудно сказати через що до Росіка не було віднесено творів про Росію рос. мовою, але для нас можна досить точно довести, що ми до УКРАЇНІКА могли б відносити і твори про Україну укр. мовою. Перше, що слід підкреслити, це те, що твори укр. мовою не стали ще чимсь масовим, що вимагало рацію відокремлення. Потім і використовується вся література укр. мовою далеко не масовим читачем. І це тех

говорить за рацію її відокремлення. Як бачимо такі міркування передрішують мій погляд на всю літературу укр. мовою. На мою думку всю її слід зосереджувати в Від. УКРАЇНІКА. Головний мотив такий. Відомо що літературу укр. мовою особливо за минулий час прийдеться пляново і систематично збірати, щоб мати повний її комплект. Цього завдання ВБУ не може обминути. Без спеціяльного апарату, що поставить собі таке завдання, цю роботу вряд чи буде виконано успішно. Утворювати такий апарат окремо від Від. УКРАЇНІКА на мою думку стоіло б дуже дорого для ВБУ. Централізуючи ж комплектування УКРАЇНІКА в одній топографичній одиниці під одним адмініструванням ми утворюємо єдиний для ВБУ осередок літератури про Україну в широкому розумінні. Крім того тут в цьому осередкові будуть мати провід і консультація в галузі українознавства і українознавча бібліографична робота. Отже на мою думку для сьогоднішнього дня безперечна і безсумнівна потреба зберегти в загальних формах, щодо теж обсягу, Від. УКРАЇНІКА ВБУ в його сучасній структурі.

Питання може бути таке; а що, як література укр. мовою збільшиться на Україні остільки, що вся друкарська продукція, за незначним виключенням, буде з'являтись укр. мовою. Чи не втратить тоді Від. УКРАЇНІКА своєї виразности й по ідеї й конкретно.

Я певен, що шлях друкарської продукції на Україні буде іменно таким і не може бути иншим. Потреба в книжці укр. мовою охопить всі мільйони укр. народу, всю інтелігенцію, що власне повинна працювати для цих мільйонів і все робітництво міське, що не зможе досягнути змички з цими мільйонами, природньої змички, не знаючи української мови і тоді виходитиме на Україні друковане слово переважно укр. мовою і вся ця література буде укомплектовувати Від. УКРАЇНІКА ВБУ. Такий природній шлях розвитку Від. УКРАЇНІКА.

Про яку виразність іде мова. Я звертаю увагу всіх товаришів на те, що в сучасній видавничій роботі на Україні виразність тепер дійсно є, але що до постійного збільшення кількости друкованого слова укр. мовою, виразність ця в значній мірі залишається лише в тенденції. В житті її фактично ми не маємо.

Про що ж річ. Може про те щоб була топографична виразність тоді як наступить виразність життьова. Бажати звичайно цього можна, але ми тепер бажаємо певної виразности, яку бачимо в відомій б-ці і тому ми йдемо за певним зразком. Умови ж нашого реального життя вказують нам инший шлях і такий шлях я вважаю за правильно розпочатий Віддiлом УКРАЇНІКА ВБУ. Принаймні в головних рисах.

Що ж до майбутнього, то я собі уявляю дві можливі для Від. УКРАЇНІКА виразности. По перше весь Відділ як топографична одиниця може стати УКРАЇНСЬКИМ ВІДДІЛОМ, що ми бачимо напр. в Харківській Держ. Б-ці ім. КОРОЛЕНКО, або РУСЬКИЙ ВІДДІЛ Ленінгр. Держ. Б-ки. Каталожно ж /це по друге/ ми завжди зможемо досягти потрібної нам виразности для всякої групи друків. На зразок вже готовий, чи на новий зразок, ми зможемо утворити відповідні підрозділи в каталозі і відокремити те, що знайдемо за потрібне. ВБУ тоді матиме такі Відділи: УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ, /з каталожним підрозділом УКРАЇНІКА в звиклому сьогодні розумінні, а може в якому иншому/, РОСІЙСЬКИЙ ВІДДІЛ /сучасний Загальний/ і т.и.

Такі свої міркування і разом спробу систематизувати їх подаю на увагу товаришів, закликаючи передумати принціпи сконструювання дорогої для всіх нас справи.

""

НАШЕ ЖИТТЯ.

Н.П. ЗАГАЛЬНИЙ ВІДДІЛ.

Матеріял, який має подавати кожний Відділ Б-ки до журналу, мусить освітлювати життя Відділу зо всіх боків. Цей матеріял ми маємо випускати поступово для того, щоби не нагромаджувати в одному номері журналу багато відомостей з одного місця, а навпаки дати змогу висловлюватися зі всіх кінців Б-ки.

Тому, передбачаючи цілий цікл статтів з життя Загального Відділу, ми в першому числі помістимо тільки дві: вступну статтю, яка в загальних рисах дасть нариси обсягу та організації Загального Відділу і

його лабораторії /в вузькому розумінню/, та про одну з спеціяльних функцій Відділу.

Загальний Від.ВБУ опрацьовує весь книжковий фонд Б-ки за винятком періодичних видань, книжок УКРАІНІКА та ОРІЕНТАЛІА. По характеру опрацьовання весь матеріял, що підлягає Загальному Відділу, поділяється на дві групи: нова література та старий книжковий фонд. Перша група-нова література, це значить той обов"язковий примірник, який надсилають книжкові палати-Московська та Харківська; друга-це книжковий фонд, який Всен.Б-ка набувала протягом перших років свого існування. Огляд роботи над цим фондом-буде предметом спеціяльної статті. /В однім з наступних чисел Б.Ж./ Що торкається опрацьовання нової літератури то це-те, що являється змістом роботи лабораторії Загального Віддділу в сучасний мент.

Бібліографичного опису книжок нової літератури Заг.Від. зараз не провадить. Б-ка для цього використовує "Книжную Летопись" та "Укр.Літопис Друку", з яких вирізується бібліограф. опис книжки та наліплюється на картки. Цю роботу а також і підкладання цих карток до книжок перенесено зараз з Загальн.Від. до Від.Регестратури. Таким чином книжки Заг.Від., підручної Б-ки та Від.Марксознавства поступають до лабораторії до певної міри опрацьовані: з картками, заіндексовані/ Кн.Пал./ та заштамповані. В лабораторії вони проходять цілий ряд стадій контролю: з боку індексів, з боку кількости карток що до кожного з Відділів: Загального, Підручної та Марксознав; тоді передаються картографам для дописування відповідної кількости посилкових карточок: наскладні індекси для кількох авторів та на подвійні прізвища авторів. Частина книжок, а саме, окремі томи чи випуски, якоїсь цілости книжок, що поступають розріжнені, передається контролером до звірки іх з справочним каталогом частин, а з систематичним каталогом. Ця робота за відсутністю абеткового каталога досить складна; було б цікаво, коли б співробітники, що виконують цю функцію, поділилися б своїми спостереженнями про характер даної роботи та про кількість часу яку вона відбирає.

Після звірки з каталогами ці книжки знов повертаються до лабораторії з топографичним числом,

коли відповідна частина даної книги є, і без числа, коли такої частини нема. Далі ці книжки а також і ті на які дописано додаткові картки поступають до топографізації, звідки вони передаються до загального книгохранилища та до Підручної б-ки, а картки - до каталогізаторів.

От в загальних рисах праця лабораторії Заг. Відділу зараз. До цього слід додати, що вся вона виконується п'ятьма співробітниками: 1 контролером, 1 картографом, 1 топографізатором, та 2 каталогізаторами. Ясно що така невелика група співробітників навряд чи управилась би з тою величезною кількостю книжок, що до нас поступає. В цій роботі дуже допомогають нам практиканти, яких в Заг. Відділі є чимала група. Питання про практикантів буде розглянуто в окремій статті /Б.Ж./. Більшисть сил Заг. Відділу -7 душ- зараз віддано на спеціяльну роботу по складанню абеткового каталогу, потреба якого гостро відчувається майже всіма Відділами Б-ки. Детальний розгляд даної роботи буде змістом спеціяльної статті /Б.Ж./. Цілком окремо від лабораторії стоїть ще один співробітник Заг. Відділу, який завідує книгохранилищем та абонементом. Зміст своєї роботи він дає в другій статті в цьому ж номері.

Всіма галузями робот Відділу керує Зав. Відділом, який, крім цього, є постійний член Програмової Комісії Б-ки, праця в якій забирає мінімум 2 дні на тиждень, провадить перевірку індексів в Заг. Відділі та індексацію в Відділах УКРАЇНІКА і ПЕРІОДІКА, крім того веде зараз підготовку практикантів в галузях децімальної системи.

Таким чином життя Заг. Відділу складається, крім його безпосередніх функцій, - з спеціяльних праць, які ніколи не переводяться у нас в Відділі та з постійного, хоч і не регулярного обслуговування інших Відділів Б-ки, а найбільше Читальні. Далі з наступленням теплих днів Відділ кидає майже всі сили на упорядкування старого книжкового фонду.

Вся ця многогранність функцій складає в Відділі атмосферу бурхливої діяльности, але ж вона

має і свої негативні боки, бо відривання співробітників від основної роботи зле відбивається на її темпі і якості.

КНИГОХРАНИЛИЩЕ.

Г.Б.

В наші часи надзвичайно сильної потреби всіх кол громадянства в книжці-значіння і вартість Б-ки, навіть академичної, міряниметься не тільки науковою працею б-ки, не тільки цінністю і фондів, але і кількостю оборотів, що робить література певної якости в б-ці, активністю б-ки в цьому напрямку. Наша б-ка із своїм обов"язковим примірником є одною з небагатьох б-к України, що досить повно відбиває своєю літературою всю многогранні сучасного життя; Наші старі фонди в значній мірі теж являються багатствами великої культурної цінности. Гостру потребу мас в літературі іменно нашої б-ки ясно показав буйний розвиток нашої Читальні, що до останнього часу безупинно росла і очевидно буде рости. Отже маючи отой єдиний примірник до якого тягнеться стільки жадливих рук, ховатись з ним, хоч би й з метою рятування його від загибелі, ми фактично не можемо: це значило б іти в супереч вимогам сучасности. І Б-ка йде на зустріч читачеві в задоволенні його культурних потреб, утворюючи по силі формально-приятливі умовини користування нашою літературою.

В правильно організованій б-ці жоден читач не повинен виходити з неї незадоволеним, коли в б-ці маються потрібні йому книжки. В організації нашої б-ки тут є значні дефекти. Не зупиняючись зараз на плутанині наших каталогів, через зв"язку чимало книжок гине для читача, звернемося до одної функції б-ки, до постановки основного книгохранилища з читачем.

Цю працю поставлено у нас в основі на зразок Ленінгр. Публ. Б-ки. І там і тут читач не має в своєму розпорядженні каталогів і замовляє книжки на підставі бібліографичних показчиків та власних знань. Порівняємо ці дві б-ки. Ленінгр. Публ. Б-ка існує вже більше як 100 років і протягом цього ча

су вона, користуючись прихильністю з боку уряду і громадянства інтенсивно поповнювала свої фонди шляхом купівлі, обміну та дарунків, не кажучи вже про обов"язковий примірник, яким вона користується вже більше ніж пів століття. Майже все що було цінного на ринку і багато цінностей закордонної літератури вона придбала тим чи иншим шляхом. Отже коли читач там вимагає дві книжки по якомусь питанню він за рідким винятком може бути певним, що принаймні одна з книжок в б-ці є і він її одержить, як що вона вільна. Значна кількість бібліографичних показчиків, що подається там до послуг читача завдяки багатствам б-ки майже замінює йому каталоги.

В инакші умовини попадає наш читач. Фонди нашої молодої б-ки яскраво відбивають в собі їх революційне походження. Зростаючи, можливим лише в наші часи, темпом, б-ка в ріжних галузях знання поповнювалась дуже нерівномірно, випадково. Поруч з окремими питаннями наук, що представлені у нас досить повно і багатьома примірниками, маємо величезні прогалини в других галузях і тільки нова література [redacted] року почала поступати більш-менш повно, завдяки обов"язковому примірнику.

Отже, щоб напевне одержати в нас книжку, читач мусить подати може більше десятка вимог по одному питанню. Сумнівно, чи доцільно вимагати від читача заповнення стількох вимог, пригадування такої кількости творів, бо наша небагата бібліограф. література далеко не по всіх питаннях може задовольнити читача. Далеко не рідкі випадки, коли читач надсилає 5-7 вимог на одну тему і одержує другого дня відповідь, що цих книжок б-ка не має. Але література йому необхідна і він знову звертається до нас з благанням: "хоч що небудь по даному питанню". А ще на завтра має відповідь: "неправильна вимога, не зазначено автора і назву". Після такого даремного гаяння часу у читача природне одпадає охота звертатися ще далі до нас із своїми потребами. Ще пів біди як що він зможе задовольнити їх десь в иншій б-ці, значно гірше коли даної літератури йому не пощастить ніде дістати, а вона у нас мирно спочіває на полицях. Були випадки, коли читач пише

коло десятка ріжних можливих комбінацій назви на
якийсь анонімний твір і все ж таки не натрапляє
на дійсну назву. Треба уявити себе в становищі
цього читача, щоб для нас стали зрозумілими ті,
може не зовсім чемні вирази на нашу адресу, які
доводиться чути кожному з нас, хто підвернеться
йому під руку. Такий спосіб задовольнення читача
звичайно не завоює його симпатій до б-ки. Він гостро відчуває наше формальне відношення до його
потреб і цілком природне поширює уявлення про нашу казенщину і на всю роботу б-ки. Доводиться спостерігати з яким недовір"ям, навіть науковий читач,
ставиться до своєї роботи, як він усякими засобами
старається примусити тебе уважно виконувати його
замовлення, надсилаючи по кілька раз ті самі вимоги, запевняючи що він читав цю книжку у нас, тоді
як справді, її не має і не було у нас і т.д. Наслідком такого несправедливого недовір"я до добросовісности б-рів являються ті неприємні сутички
б-рів з читачами, що так болюче б"ють по пошарпаних нервах робітників Читальні.

Отже нашим обов"язком стає підійти ближче
до інтересів читача, більше рахуватись з його удобствами й потребами. Всю роботу наших лабораторій
і Читальні направлено до того, аби як найкраще розкрити перед читачем багацтва нашої б-ки для найзручнішого користування ними. І коли силою необхідности ми примушені були позбавити читачів можливости користуватись більшостю наших каталогів, треба на якийсь иншій спосіб замінити ім цю втрату.
Цього вимагає життя. Про те, щоб рекомендувати літературу нам ще рано думати, але можна й треба задовольняти ті запитуючи вимоги на "будь-яку" літературу по певних питаннях. Це так чи инакше задовольнятиме читача і дасть йому змогу використать
книжки, які зараз неприступні йому за відсутністю
каталогів. Не оголошуючи ніяких правил, не обіцяючи офіційно нічого, непомітно почати по змозі виконувати ті вимоги. По абетковому каталогу вимоги з указаними авторами будуть швидко виконуватис
і лишатиметься час на таке розшукування. Читач завалить нас такими вимогами? Нехай завалить. Це покаже, що справді є пекуча потреба в цьому, отже

то й буде нормальніша робота б-ки. Коли було виділено Підручну б-ку, боялись, що до Основної б-ки будуть сипатись сотні вимог, що доведеться кинути сюди може весь штат лабораторії, і все-ж-таки це пішли. Якось-то поліпшення роботи б-ки остільки важливе питання, що варто було б і сюди дати якогось ще робітника при потребі. Щоб стала дійсно можливою реалізація такого завдання, хоч з початку і в примітивній формі розшукування книжок, присвячених питанню в цілому, - потрібна деяка підготовча робота, а саме: треба дуже узагальнені відділи каталога розбити на детальніші рубрики, щоб можна було їх за короткий час переглянути. Індексація у нас досить детальна, доведеться лише розподілити самі картки на кілька груп. Не доцільно шкодити сили й час на підготовчу роботу, як що вона стає необхідною для полегшення дальшої постійної праці, - це елементарне правило всякої плановості праці. А ця, порівнюючи невеличка, робота поставить в кращі умови щоденну працю Основної б-ки з читачем, утворить нормальніший оборот її книжок і усуне чимало непорозумінь та справедливих нарікань на нас з боку читачів.

Це буде одним із кроків, що приблизить читачів до б-ки, а б-ку до широкої популярности серед громадянства, одним із багатьох кроків, що ми ще маємо зробити в цьому напрямку.

\- -

В І Д Д І Л   У К Р А Ї Н І К А .

Г.В.

Не раз доводилося мені відповідати товаришам на їх запитання про те, наскільки цікаво працювати в Від. УКРАЇНІКА. Я хочу спробувати більш докладно поділитися своїми враженнями про роботу Відділу.

Відділ має вже силу матеріялу, але звичайно він ще далеко не повний; багато ще треба збирати книжок для того, щоб Відділ дійсно став "джерелом літератури українознавства в самих дрібних його ділах" так і в самому широкому розумінні". Оцінити зараз той матеріял, що мається в Відділі, мені здається, ще не можна, настільки він не опрацьований. Відділ ще сам не знає своїх багатств:

не знає своїх багатств.

Життя примушує спішно, в загальних рисах упорядковувати самий найпотрібніший цінний матеріял, що його вже вимагають наукові робітники. Так сталося, напр., із збіркою книжок, що стосуються до міста Київа: на днях приступлено до упорядкування цих книжок, бо матеріял цей настільки ходовий, що не може лежати далі мертвим кладом.

Відділ відчуває зараз потребу в тому, щоби зібрати до купи все, що є в Б-ці по инших Відділах такого, й головне в Загальн. Відділі, що торкаеться України та українського народу. Бо в тому, власне, і полягає завдання Відділу, щоби зібрати весь весь матеріял, потрібний людині, яка вивчає той або инший бік життя українського народу, щоб полегшити ій відшукати потрібне.

Ці матеріяли з инших Відділів або будуть передані до Від. УКРАЇНІКА, /як це вже вирішено, що до книжок українських по змісту у Заг. Відділу/, або будуть поміщені до цього каталожно. В журналах є чимало статтів змістом "україніка", що подають, часом дуже цінні відомости; Відділ повинен мати їх на увазі. Бібліографичне описання журнальних статтів давно вже визнано необхідним в нашій Б-ці, праця розпочата, але потім припинилась і до продовження її не приступлено ще й досі. Отже не цілком виявлено, який матеріял по українознавству маеться в Відділі Періодіка. Так само стоіть справа з Підручною б-кою. Українські книжки ввійшли до неі з Загальн. Відділу та з Від. УКРАЇНІКА; картки на ці книжки стоять поки що окремо/в ящиках з написом "УКРАЇНІКА"/ а картки на ті укр. книжки, що поступають до Підр. б-ки з Рестраврури, або ті що перетопографизовувалися, вливаються часом тільки в загальний каталог Підр. б-ки. Не маючи в своєму каталозі копій на ті картки Відділ УКРАЇНІКА не може швидко з'ясувати, чи є дана книжка в Б-ці, чи ні. Отже до цього часу була деяка розпорошеність, але швидко Від. УКРАЇНІКА приступить до збирання матеріялу що йому належить.

Точно не визначено ще й досі, який саме матеріял мусить поступати до Відділу. Річ у тому, що

Відділ переживає зараз переходовий,критичний мент:переглядаються в основі завдання його,складаються достаточно його стосунки до инших Відділів Б-ки,себ-то йде перегляд інструкції,і зараз не можна сказати,чим буде Відділ надалі.

До цього часу Відділ керувався інструкцією,принятою ще за П.Я.СТЕБНИЦЬКОГО,автором якої він є.Але ми бачимо деякі відступлення від неї. Так,напр.,належність книжок до Відділу визначається без участи Завідуючого*).Зараз,поскільки підчесено питання,про належність до Від.УКРАЇНІКА всіх книжок друкованих укр.мовою,можна балакати про перегляд старої інструкції.

В залежности від того,чи буде поступати до Відділу вся література,друкована укр.мовою,без огляду на зміст,чи буде поступати лише література українознавства,але не в такому широкому розумінні як перше,буде в великій мірі залежати розмір книжкового фонду Відділу.

Книжки на Україні в недалекому часі,треба думати,будуть видаватися майже виключно укр. мовою,отже Відділ може сильно зрости,коли він прийматиме всі ці книжки і утвориться те,що передбачала стара інструкція:поруч з Заг.Від.-паралельно,майже рівна обширом б-ка,в чому інструкція вбачає "непотрібну конкуренцію Відділів".Щоб уникнути цього,інструкція пропонує віддавати другорядний матеріял до Заг.Відділу щоб не поширювати занадто меж Від.УКРАЇНІКА.Але що треба вважати другорядним матеріялом для мене не ясно.

Зараз конкуренція ця,мені здається,утворилася все-таки,через те й повстала потреба в вирішуванні наново принципових питань.Відділ має ввійти в новий період свого життя,коли завдання його і стосунки з иншими Відділами Б-ки наберуть більш сталих форм.

----

*) Прим.Ред. В цьому відношенні всі Відділи в однаковому положенні.

БІБЛІОТЕКА "СТАРОЇ ГРОМАДИ" у В.Б.У.

Л.Б.

Серед книжкових збірок, що ввійшли до складу Від. УКРАЇНІКА ВБУ, особливе місце займає б-ка Київської "Старої Громади".

Заснована в 60-х роках минулого століття, "Ст.ГР." гуртувала коло себе ввесь цвіт тодішнього укр. громадянства. Антонович, Михальчук, Житецький, Рильський були фундаторами, Драгоманів, Лисенко, Русів, Старицький, Науменко, Вовк та інші - були найбільш діяльними членами цього товариства, що ставило своєю метою відродження укр. нації. Для піднесення національної свідомости у ширших верствах населення "Ст.Гр" в Росії друкувала книжки, листівки та часописи а за кордоном видавала часопис /Драгоманівська "Громада"/.

Одним з багатьох слідів роботи "Ст.Гр." є її б-ка. Заснувавшися на початку 70-х років, вона зазнала багато перешкод /див. ст. Науменка Книжн. Вістник №1/ не маючи власного помешкання, мандруючи з приватних помешкань членів "Ст.Гр." до редакції "Київської Старини", потім до Народнього Дому і, нарешті, до Київського Наукового Т-ва де вона й перебувала аж до того часу, коли завідуючим недавно заснованого Від. Україніка ВБУ П.Я.СТЕБНИЦЬКИМ було піднесено думку про передачу її до ВБУ. Здійснилася ця думка в травні 1923 р.

"Кріпосна" система, в якій було розміщено книжки "Ст.Гр." не підходила до нових умов, що в них опинилась ця книгозбірня і тому вирішено було її порушити і розставити книжки так, аби можна було ними користуватися навіть без остаточного опрацьовання, на яке Відділ тоді не мав сили. Було ухвалено: відокремити Періодіку, Графіку та не-Україніку змістом і мовою і передати їх до належних Відділів, а решту книжок, поділивши на формати, в межах кожного формату на 16 відділів /10 основних-37,61;63,902,91;9[illegible]/ і в межах кожного Відділу поалфавітизувати. Крім цього

вирішено було таку постанову: упорядковувати б-ку "Ст.Гр.", зливши її перед тим з б-кою Київської "Просвіти", що поступила до ВБУ майже одночасно; та книжками з комор, що їх було повернуто з виставки друку. Таким чином, книжкову збірку складену на протязі десятиліть найкращими представниками старшого покоління укр.діячів, б-ку, що мала певну фізіономію, було "розбавлено" порівнюючи безбарвною звичайною літературою, яка не заслуговувала особливого, відмінного від установленого шаблону опрацювання /поділ на відділи, алфавітизація/.

Серед книжок новіших в цих з'єднаних б-ках траплялось чимало дублетів. Дублетний Відділ досить часто йшов примірник "Ст.Гр.", бо, хоч і було зазначено, що перевага належить "Ст.Гр.", але він часто був найбільш подертий, неоправлений, надписаний і т.и.

Умови праці були не дуже добрі: як раз наступила пора чергових відпусків, Відділ ще не мав твердого грунту під ногами, вести роботу не поспішаючи, віддаючи справі як найбільше уваги було трудно /над нами висіла вимога: "нову літературу до читальні". /Тому можливо, що навіть одбірку не-Україніка і Періодіка та ин. треба було пророботи грунтовніше. В старих виданнях часом трудно було відрізнити журнал від збірника або альманаха, що ж до не-Україніка, то тут питання ще складніше. Інтереси збірачів б-ки "Ст.Гр."зосереджувались головним чином коло питань Україніка і тому при пильнішому розгляді виявляється, що навіть книжки далекі змістом своїм від України, мають тісний звязок з питаннями що цікавлять дослідника з якої небудь галузі українознавства. До таких творів, напр., можно віднести твори по західно-европейському фольклору, переклади творів світового значіння на мови инших національностів і т.д.

Звичайно, тільки Відділ УКРАЇНІКА мусів стати на сторожі і зберегти цю цінну пам"ятку, по можливості не руйнуючи її, бо книжки передані до инших Від. де вони не являються цінністю повинні були потонути в масі книжок, що мають ці Відділи. Єдина можливість

приблизно возстановити б-ку "Ст.Гр". полягає в тому, що всі книжки цієї б-ки мають етикетки з шифром відмінним од шифрів усіх інших б-к. Дещо в цьому напрямі вже зроблено: недавно б-ку "Ст.Гр." відокремлено від тих книжок, з якими торік було її злито, і частину /формат А/ вже остаточно опрацьовано. Звичайно, розпочинати якусь компанію по відшукуванню "загублених грамот" ми тепер не маємо можливости, але чи не варто було б, прослідкувавши шляхи, по яких могли йти ці книжки, по змозі повернення їх до Від. УКРАЇНІКА. Це було б маленькою поправкою чималої провини що ми несем перед складачами цієї б-ки і перед майбутніми поколіннями, для яких ми повинні зберігати скарби, що попадають в наші руки.x)

Примітка Ред.

Вітаючи піднесення принціпового питання про потребу зберігати б-ки, що переходять до ВБУ якимсь цілостним комплектом, в їх данній цілостності, нагадуючи, що такі комплекти є бажані і для дослідників, редакція додає, що відносно б-ки "Ст. Гр." ВБУ має певну реальну можливість відновити її склад. Те, що автор замітки рахує за не-Україніка, передано не до Віддiлів, а крім Періодики до комор. Книжки ці мають свої шифри і є повна можливість передати їх знов до УКРАЇНІКА. Приєднати до основного фонду "Ст.Гр."-їх є можливість бо в кожному форматі залишено певну кількість номерів до часу, поки з'ясується що можна одержати з комор, де ці книжки лежать окремо.

С.К.

УВАГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ, ЖИТТЯ І ПЕРСПЕКТИВ НА МАЙБУТНЄ ВІДДІЛУ ПЕРІОДИКА.

Зібрати по можливости повні комплекти періодичних видань, зберігти їх, з'ясувати зміст і наблизити до читача – таке завдання стоїть перед Від.ПЕРІОДИКА.

Здається так мало треба, щоб справитись з цим завданням, але як що ми придивимось ближче, то побачимо, що не так це легко робиться, маючи на увазі малий штат Відділу, десятки тисяч журнальних одиниць, тісне приміщення та силу біжучої роботи.

По формах періодичних видань та по опрацюванню їх Від.ПЕРІОДИКА поділяється на два підвідділи: журнальний та газетний, які відокремлені й топографично.

Що саме повинно належати до Від. та до кожного з підвідділів зокрема, цьому будуть присвячені окремі статті в наступних числах журналу, а тому згадувати про це зараз не буду. Можу тільки сказати, що це питання остаточно ще не з'ясоване, але проект уже складено. Журнальний підв. складається з самого ріжноманітного матеріялу, й тому в Відділі повстало питання про виділення ще одного п/в – документально-відомчої літератури, куди передбачається помістити і так звану псевдо-періодику, як бюлетені з'їздів, конференцій, одноденні журнали, відбитки і т.п.

Існування такого п/в дасть змогу впорядкувати як мога краще кожний з цих п/в і, головне, очистити журнальний, і чим полегшити відшукання журналів,

Комплектується Відділ через Реєстратуру, але має ще безпосередні зносини з Книжк.Палатами та редакціями в формі листування, результатом чого сталось те, що зазначені установи почали надсилати відповіді, та разом із тим примірники, що їх бракувало у Відділі.

Робота співробітника, який працює над укомплектованням полягає в тому, що він слідкує по каталогах за бракуючими числами журналів, складає списки на них та надсилає до Редакцій або до Книжк.Палат. До редакцій Відділ звертається тільки за матеріялами останнього року, бо редакції за попередні роки здебільшого не існують. До Книжк.Палат Відділ звертається

з списками 19[illegible]-24 р.р. коли видавнича робота пішла більш нормальним шляхом. Решту журналів революційного часу можно здобути тільки випадково, або через обмін з иншими бібліотеками, або якимсь иншим шляхом.

Що ж до журналів до революційного часу, то Відділ має ще багато не закаталогізованого та не з'ясованого матеріялу, як що почати цієї праці серед старих журналів поки не можна. Також не має тепер змоги дбати про докомплектування газетного п/в, через значну кількість зовсім нерозібраних газет. Рахую за не обхідне зазначити про ті умови та трудноші, в яких провадиться ця праця: каталоги Відділу не можуть дати вичерпуючих даних, напр. адреси редакцій, а часом на картці не зазначено й місця видання, або рік почався ненормальною нумерацією; оці доводиться наводити справки по самих журналах які бувають теж в ріжних місцях, про що згадаю далі.

Найголовніша трудність полягає в тім, що в багатьох журналах часом не можна відшукати потрібних елементарних відомостів, бо редакції не позначають їх, або подають їх в такому місці, що на відшукання їх треба стратити багато часу.

Цікаво приглянутись за відповідями редакцій: одні висилають журнали та повідомляють про це, другі надсилають та просять в обмін видання ВБУ. Треті цікавляться грошевими сумами, нарешті есть і такі, що відмовляють, посилаючись на те, що вони передають потрібні примірники Книжковим Палатам. Ці всі відповіді сортуються, то складається на них абетковий картковий покажчик [redacted] по назвах журналів, що ми вимагали та одержали відповіді од них.

За перше січня 1925 року Відділ має: назв - 4377, /назви що поступили в 1924 р. за цей же рік в цю кількість не ввійшли/, журн. одиниць - 51.594, закаталогізованих та 1136 решти незакаталог. Тісно звязаний з укомплектованням обмінний фонд, який мається в Відділі в досить значній кількості, де не упорядкований, списків на нього ще не складено і тому він поки що мертвий для Відділу. Так

Всі журнали поділено на дві групи: 1/що вийшли до 1917 року і 2/після революції 1917 року. В першій групі скупчуються всі примірники одної назви в одному місці, і топографичне число надається цілій назві; друга група топографизуватиметься по роках, себ-то кожен рік буде мати окреме топографичне число; таким чином не доведеться залишати місце для слідуючих років

або пересувати.

Перша група розміщена в порядку топографичних чисел; друга - в порядку абетки назв. Частина старих журналів, яка вже розібрана та звірена з каталогом, але ще не закаталогізована, підкладена також в абетковій черзі назв. Всі ці журнали займають тимчасове місце. Нова література порівнюючи з старою знаходиться в кращих умовах: розміщена вона в лабораторії, кімнаті, яка опалюється так що опрацьовувати ії можна і зімою.

При остаточнім упорядкуванню нову літературу передбачається розбити на чотирі формати так, що книжки одної назви будуть стояти не в одному місці, не в черзі років, а в порядку топографичних чисел річними комплектами. Тепер кілька слів про дублетний фонд який теж поділяється на групи.

Дублети старої літератури розміщено над першими примірниками в порядку абетки. Дублети нової літератури до 23 року ще зовсім не розібрані за браком місця. Щоби не збільшувався нерозібраний фонд надалі Відділ з 1924 року почав сортувати нові поступлення дублетів по абетці. Я навмисне поділяю всі фонди щоб показати як багато ще треба працювати над одним розміщенням.

Треба зазначити що штамповані примірники Від. одержує тільки з 1923 р.; до того часу Відділ штампував власними силами і тому має незначну кількість штампованих книжок. Зараз розпочато цю працю над новими журналами, але штампування не може посуватись дуже швидко за браком персоналу.

З усіх біжучих поступлень, а вони складаються майже виключно з нової літератури, опрацьовуються тільки нові видання з 17-го - 25 б.р. Пояснюється це тим, що стара література розміщена в кімнатах які не опалюються і тому праця над нею провадиться літом в самому широкому масштабі за допомогою співробітників з инших Відділів. За те в цей час з нової літератури опрацьовуються тільки ходові журнали за біжучий рік, назви яких зафіксовано в "ходовому" каталозі, а самі примірники передаються до Підробітки на час поки есть на них попит.

Порядок роботи над новою літературою такий: часописи, що їх одержано сортуються по назвах та передаються до каталогізації, під час звірки з каталогом з'ясовуються дублети та обмінний фонд, а також

чи належить цей примірник вписати на картку, як що вона вже єсть, чи скласти нову картку. В останньому випадкі журнали поступають раніш до індексації і картка пишеться вже після неї. Написані картки сортуються по індексах та назви їх вписуються під відповідний розділ систематичного каталогу, після чого картки підкладаються по абетці і вливаються до абеткових каталогів /ходових і неходових/ часописів.

/Далі буде/

"""""""" """"""""""""""""

Р Е Є С Т Р А Т У Р А.

П.Н.

Колись, в перші роки існування ВБУ, намічався між иншими Відділами Відділ ПОСТАЧАННЯ, основним завданням якого мало бути постачання літератури з одного центру по ріжних периферіях, себ-то Відділах Б-ки. Цей Відділ проіснував, можна сказати більш в проектах ніж в дійсности, бо не розвинувшись, закінчив своє існування дуже швидко. На місце його народився, спочатку в ембріональному вигляді, коли порівняти початок його існування з пізнішою фазою розвитку, сучасний Відділ РЕЄСТРАТУРА з досить ріжноманітними функціями. В тому, крім головного завдання, яке він мав спочатку - реєструвати все те, що поступає до б-ки починаючи з товстої книжки і кінчаючи будь якою етикеткою, і крім того сортувати книжки, розподіляти їх між Відділами, видавати свіжу літературу співробітникам, - виникла й така праця, як: штампування книжок, нарізка й наліпка карток, підкладання карток в книжки, здавання їх до оправи і прийом з оправи і нарешті сама остання функція - це ремонт попсованих книжок До цього потрібно ще додати обов"язок співробітн. Відділу ходити за журналами та газетами регулярно до Акад. Наук і часами до Ін-ту Книгознавства /в останній місяць що дня/. Коли звернутись до тих книжок в яких реєструється вся праця, то такої кількости ми не знайдемо в жадному з Відділів ВБУ.

Зрозуміло, що вся зазначена вище праця провадиться в РЕЄСТРАТУРІ не що-дня, бо це було б не-

можливо, маючи на увазі ті сили, які є в Відділі, і не вищивається потребами самого Відділу. Так, не регулярно, а спорадично провадиться здача книжок до оправи, їх ремонт, нарізка та наліпка карток і їх підкладання в книжки, нарешті сортування. Зі всіх зазначених форм праці більш менш постійний і регулярний характер мають штампування, розподіл книжок по ріжних Відділах і постачання Відділів книжками, видача книжок співробітникам, а також реєстрація всіх нових поступлень до Відділу. В сучасний момент праця буде зосереджена на розборці транспорту книжок /8 тюків/ який тільки но Б-ка одержала від Російської Центральної Книжк. Палати та від Укр. Кн. Палати після незакінченої ще розборки великого транспорту /в 22 скрині/, який теж одержано недавно. Ця розборка складається з сортування книжок та журналів, їх штампування та підкладання карток в книжки. Треба зазначити що ця праця над розборкою надсилаємих книжок дуже цікава і почасти навіть навчальна, бо тут приходиться в ріжних фазах її мати справу з тою величезною літературою яку викидають на книжковий ринок всі союзні республіки; тут перед очима працьовників проходить, правда поверхово, можна сказати, вся ріжноманітна маса інтересів, якими живе Союз Рад. Респ. В книжках та журналах, як в фокусі, збирається сучасна переходова пора нового життя, нової ідеології.

Був час коли здавалось, що Від. РЕЄСТРАТУРА не справиться своїми силами з тою масою праці, яка в ньому виникла в останні місяці тим більш, що старих досвідчених працьовників в ньому було всього один, решта поступила до Відділу недавно, кілька місяців тому назад. Зараз ріжні залежи, які були в Відділі, вже усунено, і праця оскільки налагодилась, що посувається властними силами Відділу без зовнішньої допомоги, яка була до недавнього часу. А сили ці складаються з Зав. Відділом і 2-х співробітн., з яких один працює в Відділі тільки 4 дні на тиждень, бо 2 другних віддає Філії. Крім цих постійних співробітн., є ще один прикомандирований заступник, який настільки ввійшов в працю Відділу, що з"являється як би його невідмінною частиною.

Звертаючись до того, в яких умовах проходить праця в Відділі Реєстратури, треба сказати, що ці умови

з боку гігієни і санітарії не дуже сприятливі. Перш за все він має мале приміщення, яке виходить в темний коридор і яке складається з одної тільки кімнати. Тіснота особливо болюче відчувається в той мент, коли прибуває свіжа партія примірників з книжками або коли настає час оддавати книжки палітурникам або приймати їх з оправи. Тоді мала кімната закидується книжками, а коїм того палітурники часами підіймають такий галас, що праця в час їх перебування в Відділі посувається коли не кепсько, то не так як завжди, бо дисциплінувати палітурників так, щоб вони не розмовляли голосно, важке завдання. По друге кімната РЕЄСТРАТУРИ, не дивлячись на два великих вікна, які в ній є, темна, через це в сірі туманні дні потрібно звертатись під час праці до електрики. Нарешті праця в РЕЄСТРАТУРІ звязана з де яким фізичним напруженням. Тут приходиться мати справу з пачками, підчас важкими, і з рознесенням книжок по ріжних відділах.

Н.К.

ЧИТАЛЬНЯ.

ДЕ ЩО З ПРАЦІ В ЧИТАЛЬНІ.

Здавалося що з нового 1925 року, роботу в ЧИТАЛЬНІ буде полегшено тим, що в певну частину кількість читачів буде скорочено новими правилами. Але практика показує инше... Надії не здійснюються; і перед ЧИТАЛЬНЕЮ повстає загроза опинитися в становищі, яке було в кінці 1924 року. Яке це було становище про це хочеться сказати кілька слів. Звичайно про втому й величезне нервове й фізичне напруження підчас праці говорити не треба, - здається всі, хто хоч раз бачив ЧИТАЛЬНЮ в цей час знають яке там иноді бувало "пекло". Зараз хочеться сказати про саму роботу. В той час коли ЧИТАЛЬНЯ бачила 700-800 одвідувачів на протязі дня, б-рі були як хтось з товаришів висловився, "скачущими механизмами". Майже вся робота полягала в тому, щоб розшукати, видати й приняти книжку. Де цього необхідна умова - якомога швидче. Коїм "видати й приняти" б-рі нічого иншого

не мали, не мають і мабуть довгенько не будуть мати змоги робити. Очевидно від того і пішла назва "видавці". Иноді незалежно від того чи хоче "видавець" чи не хоче, доводиться вступати в "зайві балачки" з читачами, як вони писали в славнозвісній книзі побажань". Найбільше ці "балачки" доводилося провадити з такими читачами, які ще не досить добре ознайомились з правилами користування каталогом та видачею книжок. Напр., читач звертається до "видавця": "Скажіть, будь ласка, де мені шукати Зінов'єва - історія УРКП." Йому відповідають так: "у відділі 329.14 - на першому столі-посередині". І от починається блукання читача по каталожній за таємничим "329.14". Прогаявши кілька часу читач з безнадійними обличчям іде до "видавця" і признається, що каталог з таким індексом не розшукано. "Видавець" каже: "зараз іду". Це "зараз" продовжується де який час, залежно від того оскільки "видавець" заклопотаний негайними справами. А таких негайних справ багато: або "науковий дзвонить", або хтось питає за який місяць виписати "Правду" де був би надрукований З'їзд Профспілок і т.и. Читач що хоче Зінов'єва нагадує про своє існування і лише тоді "видавець" іде шукати "329.14". Майже завжди всі каталоги доводиться переглядати двічі: вперше - поверхово і в друге - більш уважно. Нарешті каталог знайдено між каталогами справочного Відділу або чужеземних мов. В такий мент "видавець" при нагоді читає читачеві дидактичне казання на тему: "яка буває шкода від пересування каталогів читачами". Але це все нічого. Навіть добре, коли читач звертається до "видавців" з запитаннями: де шукати таку і таку книжку." Скажуть йому індекс, принагоді покажуть і каталог - шукай собі. Знайшов - добре. Не знайшов - пиши - в "основу" /аркушик № 2./ Тільки "основою" і рятуємось /иноді/.

Але бувають і такі читачі, що ставлять питання руба: "Скажіть, чи есть у вас така книжка." Тут відповідь: "пошукайте там і там, або пишіть в основу" - не поможе, як що не хочеш позбавитися "авторитету". До останнього часу такі питання розвязувались більш - менш задовольняюче і читач дивився на "видавця" як і на бібліотекаря, що в де якій мірі йому допомагає. На жаль останніми часами співробітникам заборонено доступ до полиць інших Відділів, наслідком чого з'явилося те, що співробітники Читальні мали свої "Підручної", нічого не бу-

дуть знати. В той час як б-рі Читальні повинні бути яко мога найбільше знайомі з книжковим скарбом Б-ки. Правда тепер в Читальню надсилається "Книжная Летопись", де помічено які з нових книжок поступили до Б-ки, але цього недосить, бо перечитать назви книжок це одно, а побачити саму книжку, переглянути оглав і зміст - зовсім інше. Нарешті що до темпу роботи то праця /вечірньої зміни/ весь час іде інтенсивно і тільки приблизно коло 7-і год. "температура" спадає...Дзвінок...

Книжки повертаються. "Видавці" в останнє напружують увагу і переглядають книжки, що їх повертають читачи але буває фізично неможливо добре доглянути чи повертається книжка в такому вигляді як її видано. Ще гірше справа з періодичними виданнями, коли іх видано за рік або за місяць; в таких випадках зовсім немає можливости подивитися, що робиться в "нутре" кожного журналу чи газети. Нарешті всі книжки повернуто...Зводиться статистика...Книжки впорядковуються і день закінчено...

""""""""""""""""""""

Г.Б.

НАУКОВА ЛЕКТОРІЯ.

- Є в ВБУ тихий закуток, гомін життя доноситься до нього, як далекий шум моря. Там тепло і м'які крісла.

3-4 години вечора. Один біб-спец, що старанно пише, та три дюжини крісел. Темніє. Пів на п'яту. Здалека чуть чиїсь енергійні кроки. Наближається... Бряжчать шибки в дверях..NN. Роспатлане волосся; діловий настрій, стос книжок - Мопасан та Дікенс. Книжки по всьому столі; ще більш лохматить чуприну. Знову тихо. Біб-спец строчить.

Потім хірург переглядає закордонні журнали. Інженер із Зем-технікума читає щось по ірігації. Тоді..

- Пф.ф. Переглянути всі каталоги! Зараз мені ті книжки, що їх немає в Підручній б-ці! Зараз! Швидче! Швидче!

- Біб-спец: Потрібні Вам книжки знаходяться очевидно в Основній б-ці. Прошу заповнити вимогу, на завтра будуть.

- Зараз! Швидче! Я не читатиму у Вас! Які то порядки! Ніхто не читатиме тут при таких порядках.

Гуркіт дверима. /Иноді приходить і читає чем-

нечько. Видно, коли дуже потрібно/.

Математик передивляється біку Крилова. Старечі тихі кроки. N з примірником журнала "УКРАЇНА". Розкриває десятий день недочитану сторінку.

Тихо. Коли раптом здрігаються. Біб-спец ставить кляксу: Гучний свист збентежив хорі нерви. Що це. До вікна – темно. В коридор – тихо. А-а... Це NN.

Голова на Мопасані, локті на Дікенсі. Заспокоюються.

Тільки N зручненько уклавшися на двох стільцях, приєднав свій храп до свисту NN .

Потроху розходяться. Тільки двоє стомлених науковетеран та юнак продовжують свій концерт.

Дзвоник за дзвоником бренять в Загальній Читальні. Читачи – простінй наукові настовпами виходять. З гуркотом одсунутий стілець, кілька разів кинута на стіл шухляда виводить із солодкого сну наукових.

— Прошу повернути книжки.

— Буває...

- - -

Коли хочете побачити на свої очи, заходьте до наукової лабораторії. Тільки, наближаючись, не говорить голосно, не гуркотіть дверима і входьте в кімнату тихенько, бо наукові працюють. Вони ж джерела світла, вони роблять наше життя радісним та надають йому змісту.

"""""""""""""""""""""""""""""

Ф. М.

ВИСТАВКА.

/Продукційні сили і Народне господарство

України./

Історію питання про розвиток продукційних сил, завдання і значіння нашої виставки а також критичну оцінку її, я не збираюсь викладати в цій і без того не досить короткій замітці, а хочу обмежитись тільки загальною інформацією про її працю, яка проводилась в Б-ці протягом 4-х міс./і яка фактично не закінчена й досі/.

Примітка від Редакції: стаття про виставку друкується після матеріялу з Читальні через те що була подана з запізненням.

Виставка мала бути пристосована до першого Всеукр. З"їзду по вивченню прод.сил і нар.господарства України і тому в основу плану ii був покладений проект програму З"їзду. Головні відділи цього плану: Природа України як продукційна сила, людина як прод.сила /демографія, людська праця, НОП/, сільське господарство, с.-г.промисловість /цукроварство, тютюн та ін./ промисловість, статистика і економіка/ транспорт, торгівля, кооперація/ енергетика, наукова термінологія. По цих питаннях і треба було відшукати літературу, що можна було би робити двома засобами: 1/ звернутись до відповідних фахівців в кожній галузі прод.сил, аби вони дали списки потрібної літератури, цілком покластись на них і знайшовши літературу робити виставку, - або 2/ зібрати літературу самій Б-ці а спеців залишити як коректив - звернутись до них за оцінкою зібраного і за додатками. Б-ка мусила йти цим другим шляхом бо ставити виставку цілком в залежність од спеців - це значило йти шляхом утопії.

Таким чином Б-ці треба було проробити слідуючу працю: 1/ одшукання в київських б-ках літератури по питаннях виставки і опис ii, 2/ відшукати спеців які б оцінили зібраний матеріял, 3/ доповнення матеріялу згідно з вказівками спеців, 4/ розшукання відповідного ілюстративного матеріялу /малюнків, діаграм, мап/ в ріжних установах, 5/ виборку літератури. Все це перша частина праці; а друга частина - монтаж самої виставки, упорядкування картотеки та инш. мала бути проороблена після неї. Почнемо по черзі.

Збірання літератури почалось з жовтня /З"їзд було призначено на 28 жовтня/. Література мала обиратись 1/ тільки та що безпосередньо стосується до України, або написана на підставі укр. матеріялу /Україна=УСРР/ 2/ тільки монографична а не статті в часописах /з часописів мусили братись тільки зразки кожної назви/. 3/ переважно видана в XX сторіччі, а з виданнів раніше тільки класичні праці, що не втратили значіння й досі, і бібліографичні раритети. Але деякі галузі прод.сил, що мають особливу вагу було вирішено дати в їх історичному розвитку тобто дати літературу і стару /цукроварство, водний транспорт, білий і кам"яний вугіль/.

Збірання матеріялу провадилось як у ВБУ так і в инших б-ках.

В самій ВБУ по перше були переглянуті всі ката-

логи, і картки книжок що мали відношення до тем виставки - було скопійовано. По друге - в коморах було переглянуто по полицях відділи: 0, 3, 5 і 6 і одібрані книжки, що мали відношення до України /всього в кількости біля 2.000 кн./ і передано до Від. УКРАЇНІКА де було зроблено одборку матеріялу потрібного для виставки; така ж одборка була зроблена і з книжок Від. УКРАЇНІКА ще не закаталогизованих і на всі ці книжки було складено скорочені карточки. Трете - були переглянуті де-які бібліографичні покажчики /Дорошенка, Єфремова, Семенова-Тянь-Шанського, Черкаського, Зеленіна, Караваєва, Шарлеманя, Ніколаєва, Шенфінкель/ і взято на увагу потрібний матеріял.

Майже одночасово провадилась праця по збіранню матеріялу в инших б-ках. Переглянуто було каталоги с.-г. Наук. Коміту, фундамент. б-ки КІНГ'у, фунд. б-ки КПІ, фунд. б-ки Статистичн. кабінету ІНО; каталоги переглядались без перепусків крім ІНО, де непереглянуті відділи історичних і філологичних і частина правничих наук і КПІ, де переглянуто тільки каталог російських книжок. В самий останній час переглянуто каталог б-ки Київськ. філії Всеукр. Союзу Охотників і Риболовів.

Збірання літератури по цих б-ках дуже ускладнювалось тим, що приходилось мати справу не безпосередньо з книжками, а тільки з каталогами, складеними по різному, часто без зазначення року та місця видання, кількости сторінок та инш. даних які для не фахівців в тій чи иншій галузі наук все ж таки давали би змогу з'ясувати придатність чи непридатність книжки для виставки, а з товаришів, що вибирали літературу, не було ні одного грунтовно знайомого ні з сільсько-госп. ні з технічними науками/, нотувалось все, більш менш підходяще, з перепуском лише того, що напевно є у ВБУ. Книжки записувались не в списки, а на картки в 32° аркуша; копіювалася картка каталогу, з шифром і з отміткою б-ки, де книгу занотовано. Ці картки по перше були чернетками для каталога карточки, а по друге вимогами, по котрим одбирались потрібні книги з б-к.

Одночасно з переглядом чужих б-к йшло і складання карткового каталогу, - себ то переписані начисто

картки чужих б-к, обєднані з картками книжок ВБУ і з картками невеличкої виставки що була в Читальні в вересні 1924 року,-розбивались по відділах згідно плану виставки.

Разом з цим був складений спис фахівців по ріжних галузях і один з товаришів почав "хождение по мукам"-по спецах./Всього зроблено було біля 200 рейсів/.Спецам передавались картки з поясненням що для виставки треба приблизно 50 найкращих книжок і з проханням оцінити зібраний матеріял, зазначити цінне і додати те, чого не вистачає. Ріжні спеці неоднаково поставились до цієї допомоги ВБУ: були такі, що рішуче відмовлялись, посилаючись на відсталість од сучасного стану науки, або на брак часу; були такі, що дуже неуважно переглядівши картки заявляли що "в общем ничего, сойдет"; деякі посилаючись на повний брак українського матеріялу зазначали загально-російський; но були й такі, що спеціяльно складали по своїх матеріялах великі списки потрібної літератури з зазначенням навіть, де саме можна знайти ці книжки. Докладні списки одержані по рибальству, бджільництву, лісництву, шкідниках, в тютюновій справі, в статистиці, торгівлі, і ще по ряду питань. Де хто з спеців дав для виставки в подарунок Б-ці власні матеріяли, особливо коштовний подарунок зробило управління Київ. Окр. Водн. Шляхів, що дало для Б-ки цілу серію атласів "Подробные планы...Сокращенные планы...Сокращенные профили"..р.Дніпра, Десни та інш. річок. Де хто дав на виставку цілі комплекти потрібної літератури (Ветеринарія), а Укрметвідділ климатології взявся поставити цілком самостійно. Взагалі в більшости випадків відношення до виставки і ВБУ скрізь було позитивне і прихильне як з боку окремих спеців так і цілих установ.

З установами довелось ввійти в стосунки з приводу ілюстративного матеріялу до виставки. Матеріял одержано з Губстатбюро, Губплану, С.-Г. Музею, Цукротресту, махортресту. Останній дав особливо цікавий матеріял по розвитку й сучасному стану тютюнової промисловости всієї України, тоді як з решти ілюстрацій більшість на жаль стосується тільки однієї Київщини.

Література, що спеці апробували, вилучалась окремо, до книжок з чужих б-к підшукувались черго-

вики карток, які одкладались по кожній б-ці окремо. Одночасно йшла довибірка за каталогів ВБУ і инших б-к книжок, що спеці зазначили в своїх списках. Нарешті потрібні картки-черновики по кожній б-ці підкладались по черзі топографичних чисел і передавались у відповідну б-ку для вибірки. Б-ка С.-Г. Комітету дозволила цю виборку провести співробітникам ВБУ; в КІНГ"у виборку робив співробітник ВБУ вкупі з б-рем КІНГ"у. З потрібних книжок не одержано приблизно 30-40%. Всього одержано з С.-Г. Ком-ту біля 600 кн., з ІНО - біля 150 кн., з КІНГ"у-70, КПІ-біля 100 -разом - біля 1000 книжок. В саму останню чергу мусили вибиратись книжки ВБУ по списках чисел, складених на підставі картотеки; всього з ВБУ взято теж біля 1000 книжок. Вся ця справа - складання карток, перегляд книг і каталогів, збірання матеріялу - фактично заняло значно більш часу ніж з початку рахувалось: то спец держе картки і не повертає то трест не дає матеріялу, то б-ка затримує видачу книжок; досить сказати що виборка почалась числа 26-го грудня - закінчилась числа 27-го січня, а ілюстративний матеріял ще й досі не весь зібраний.

Все це загалом - власне - перший ступінь праці по виставці. Тягнувся він таким чином з І-го жовтня до 20-го, приблизно, січня. Виставка призначена була на 25 січня одкладена до І-го лютого нарешті має бути відкритою 8-го лютого. Після 20-го січня мусила початись друга стадія - самий монтаж виставки - розстановка книжок на щитах і т.ин. Аби прискорити цю працю з 26-го січня було кинуто всі, які можна бібліотечні сили, і почалася дружня колективна праця по благоукрашенню діктів, по упорядкованню картотеки, по розташуванню книжок. [illegible] бажано, щоб яка небудь з "сил", що брала участь в цій останній праці поділилась в майбутньому числі "Бібл. Журналу" своїми спостереженнями і враженнями що до методів, форм і наслідків праці цього другого періоду.

""""""""""""""""""""""""""

Ф е л є т о н .

Хтось.

Київ 24-го січня 1926 року.

Вчора сталася тяжка втрата для української культури: загинув увесь персонал Всенародньої Бібліотеки України.

Ця сумна подія, оскільки можна догадуватися, сталася так.

Вже кілька років ВБУ клопоталася за поширення приміщення. Була надія що Академія передасть Б-ці увесь будинок ч.14 по Шевченківському Бульвару, а свої установи та своїх співробітників, що займають приблизно, половину того будинку, переведе в будинок колишньої Ольгінської гімназії. Губнаросвіта, згідно, зі своєю постановою з листопаду 1922 року, звільнила цей будинок дуже скоро, а саме - всього через 3 роки після цієї постанови. Оскільки ж скоро мала управитися й Академія зі своїми установами і співробітниками, так що на прикінці 1928-го року можна було сподіватися на значне поширення приміщення Б-ки. Але бібліотечному персоналові не судилося дожити до того часу. Вчора, по трех святкових днях /20,21 і 22 січня/ службовці пошти мали доставити в Б-ку літературу /книжкові посилки і бандеролі/, що надійшли до Київа на адресу Б-ки протягом тих 3-х днів. Із тих службовців кілька перших десятків заносили книжки дверима; але на двадцяту годину весь коридор і вестибюль Б-ки було завалено книгами, і нові партії службовців, що як раз привезли літературу поштовими аеропланами, не знайшли иншого способу, як просто насипати літературу крізь вікна, що їх вони повибивали; а де які сипали її навіть у димарі. Де хто з пожарів чули якісь крики з середини, але не звернули на них увагу. Отою літературою й засипано було всі приміщення - і під ними загинули всі службовці.

Справедливість вимагає зазначити, що в цій сумній події зовсім не винна Українська Книжкова Палата, бо за справками, що одержав наш дописувач на пошті, лише 1-2% літератури було надіслано з Укр.Палати; решта прийшла від Рос.Центр.Книжк.Палати. Таким чином ясно,

хто тут є винуватцем: Давні вороги української культури навмисне наслали таку масу книжок, щоб задушити персонал ВБУ, що так самовіддано працював на користь українській культурі.

Х Р О Н І К А .

ЖИТТЯ СЕКЦІЇ АКАДЕМИЧНИХ БІБЛІОТЕК .

/025.3/

Н а ш а к о н ф е р е н ц і я .

ІІ-Іго 25 р. відбулось І-е засідання конференції Наук.Б-к м.Києва з приводу Бібліограф.З'їзду і Бібліот. Конференції що відбулися в Москві. Із членів нашої Секції зібралось 61 ;в тім числі співробітників ВБУ- 37 .Активність виявили виключно наші співробітники. Центральною фігурою, як і завжди на наших конференціях, був С-н Пил. Як і завжди, він був головним докладчиком. Він докладав :1/про загальний характер бібліограф.з'їзду і 2/про десяткову сістему на з'їзді,-як і завжди, з захоплюючим усіх піднесенням. Дуже невдячна була тому роля другого докладчика-Гельфанда, який неясно, слабим голосом, читав свої нотатки про бібліот.конференцію. Підчас цього докладу де хто ледве перемагавсь, щоб не задрімати.

Загальне враження щодо Московськ.з'їздів, на підставі докладів, мені здається, можна зазначити в таких рисах.

Бібліотечна справа /Наук.б-к/перебуває в РСФСР поки що в стадії "кустарництва". Яскравим відбитком цього був з'їзд, який мав незадовольняючу організацію. З'їзд-це перший крок на шляху організації праці Наук. б-к.Але й і цей крок не зможе бути в належній мірі використаний, через те, що про результати з'їзду ще не скоро і не повно буде надруковано.

Значно кращий вигляд мав бібліографичний з'їзд. Сама організація його свідчить, що бібліограф.справа на Московщині має досить міцний грунт.Але-грунт, матеріял,-тай годі. Там є величезний старий фонд. Але цей фонд ще не опрацьовано і тому не може бути цілком використано. Справа перебуває ще в стадії бурхливого

творчого хаосу, боротьби трьох стихій, трьох поколінь, як про це свідчить та різноголосиця і той запал, що панували на з'їзді.

Остаточні підсумки щодо обох з'їздів можна буде зробити тільки після ознайомлення з друкованими працями з'їздів. Хоч і ті доклади, що їх буде заслухано на майбутніх 3-4-х засіданнях нашої конференції, дадуть уже певний грунт, конкретні факти для попередніх висновків.

А поки що можна висловити лише загальне враження з приводу перших докладів. *[Кінець див. нище]*

II

15/I відбулося чергове засідання бюра Секції Ак.Б-к з участю членів Секції. Між иншим винесено було дуже цікаві постанови. Після докладів про попередню працю Секції вирішено:

1/реорганізувати комісії перетворивши їх в єдину організацію з загальним планом, зорієнтованим на середнього і навіть даже нижчесереднього бібліотекаря за для підвищення його кваліфікації-курси бібліотекознавства;

2/науково-дослідчі функції відокремити;

3/ видавати друкований орган ВБУ та Секції, для цього виробити план;

4/регулярно скликати конференції, принаймні що-місяця;

5/перевести обслідування Акад.б-к м.Києва;

6/Скласти показчик б-к м.Києва взагалі вжити всіх заходів для об'єднання академ.б-рів і притягнення їх до спільної праці.

Переведення цих постанов значно віджвило б життя Секції і змінило б грунт акад.б-к примусивши рахуватись з ними і державні установи.

[Кінець конференції] — *I*

На Московськ.з'їздах, найцікавіші по змісту, як свідчить ст.Пилип.Постернак, були дебати з приводу систематичного та предметового каталогів. Виникали палкі суперечки, що до десяткової системи. Все ж з'їзд погодився, що це найкраща й найдоцільніша сучасна система, хоч і потрібує вона досить значних коректив з боку пристосування до умов сучасного життя. Необхідність таких коректив дуже гостро відчувається у нас, бо Україну, здається, зовсім не мали на увазі при складанню цієї системи. Досить нагадати, що для десяткового значення "України" потрібно вжити цілий комплекс

індексів, а саме: /47.61+47.62+47.71+47.72+47.74/

Менше пощастило предметовому каталогу, бо тут академизм законодавців бібліотекознавства став на перешкоді до практичних висновків, що їх вимагає життя. А чого можна досягнути за допомогою предметового каталога /хоч і не зовсім наукового з академичного погляду/, свідчить практика Харківської б-ки, яка переводить величезну справочну роботу, користуючись детально розробленим предметовим каталогом.

Найслабшими на з'їзді, на думку С.П.П., були доклади про методи роботи з читачем. Тут не було зазначено майже нічого нового і цікавого для ВБУ. Характерні спостереження нашого представника, що до справочно-бібліограф. праці Моск. б-к: з великими матеріяльними й науковими засобами вони мають занадто мізерні досягнення. Порівнюючи недосяжний ідеал в цьому відношенні уявляє з себе Харків. б-ка.

Щоб розпочати у нас широку справочно-бібліогр. роботу, треба 1/здійснити думку про утворення кабінета бібліотекознавства, 2/подбати про бібліографію бібліографії на зразок картотеки справочного Бюро Моск. Ленінської Б-ки, а також 3/не відкладаючи в довгу академичну скриньку скласти предметовий каталог /на підставі десяткового каталогу і як його додаток/.

****

М.

Каталографічна Комісія Секції Наукових Бібліотек м. Києва.

Перші збори Комісії відбулись 1-го вересня минулого року /1924/. Останній раз 5/І-1925 року члени Комісії збирались але збори не відбулись. Всього відбулись збори 6 разів, хоч збирались 9 разів. Отже Комісія вже існує 5 місяців. Коротко подаю відомості про склад Комісії її план і завдання, про переведену роботу й нарешті дозволю собі зробити де які висновки про роботу цієї Комісії взагалі.

До складу Комісії входило 19 чоловік, хоч склад цей був текучий, непостійний. Приймали участь в роботі Комісії співробітники 8-и акад. б-к Києва. Найбільш співробітників дала УВБУ - 7 чоловік, КПІ - 3, КМІ -2,

Кооп. Технікум -2; З.-Д.Техн.-2, КІНГ -1, СГІ-1, КСТМ -1. Коли підрахувати ті години які віддали члени Комісії для відвідування зборів, то будемо мати 176 год. Співробітники ВБУ віддали 92 год. Завдання якє ставила Комісія: підготовити матеріяли для уніфікації каталограф. роботи академ. б-к м. Києва. Шлях такий: зібрати відомості про відповідну бібліографічну літературу в Києві, а також про каталогр. практику і після того в ряді докладів розробити окремі питання.

Докладів відбулося 3: 1/про каталограф. інструкції французьку, англо-америк., чеську, що до описування анонімних творів /ВБУ/, 2/про описування відомсвеної літератури згідно англо-америк. інструкції /ВБУ/, 3/анонімі по чеській інструкції /КІНГ/.

Крім докладів були доповіді: про скорочення змісту картки одного з каталогів /КПІ/, про описування період. видань, та ин. Намічався доклад про правопис карток та ще де які.

Один з зачитаних докладів - відомсев. література й англо-америк. інструкція - було передано на бібліогр. з'їзд у Москві.

Що до методу роботи, зазначимо, що план роботи, який би охоплював цікл питань, розроблено не було. Головною причиною вважаю те, що в Комісії не вдалось утворити активного ядра, досить сильного кількосно, з яким би можна було провадити планову науково-дослідчу роботу. Президія була вибрана на одне засідання - перше, але фактично ця президія - голова й секретар - проводили всі збори. Протоколи велись. Провід вів весь час В.О. Козловський.

Загальні висновки можу зробити такі:
1/Комісія роспочала науково-дослідчу роботу, яка дала певні наслідки; але ця праця не захопила всіх членів Комісії, через що й виникла потреба зміни методів роботи: не обмежуватись науково-дослідчою працею, а вести ще й науково-навчальну.
2/Як наслідок - невдача налагодити колективну проробку науковим методом питань каталографії.

ІНФОРМАЦІЇ РАДИ [illegible].

Засідання 20/I було присвячено обміркованню плану святкування річного ювілею ВБУ, який призначено на 8-е лютого 1925 року. План було вироблено такий: 1/В.Ф.Іваницький: справоздання ВБУ за 1923-24 рік, 2/С.П.Постернак: краєзнавство, вивчення продукційних сил та народнього господарства України, і бібліотеки, 3/одкриття виставки літератури: продукційні сили та народне господарство України. Виставка продовжуватиметься 2 тижні. Вона буде ілюстрована лекціями, що відбудуться 15-го та 22-го лютого на теми різних питань продукційних сил України. Докладчиками запрошено проф. Во[illegible], Семінського, Лічкова та [illegible].

Засідання Ради від 27/I. Переглянуто зміни, внесені РСС при Київському ВУАН до проекту перекваліфікації співробітників, який було вироблено Радою ВБУ. Після обміркування Радою ухвалено прийняти зміни РСС.

Засідання Ради від 3/II. Оголошено кандидатів на посаду бібліотекаря-класифікатора по точних та прикладних науках. Прохань було 1[illegible]. Їх було поділено на 4 групи: 1/б-рі з вищою бібліотечною освітою /[illegible] прох./ 2/учених-бібліотекарів /[illegible] прохання/, 3/бібліотекарів-не вчених але з вищою природн. освітою /[illegible] прох./, 4/вчені але не бібліотекарі/[illegible] прох./.

Останню групу прохань було відкладено як не задовольняючу вимогам конкурсу. З решти прохань найбільш уваги викликають заяви 2-х б-рів, які являються найвидатнішими б-рями Київа: Валіка й [illegible]овилової. Вибори кандидатів призначено на 10/II.

Крім оголошення кандидатів розбиралось такі питання: про орган ВБУ і Секції Акад. Б-к. /мови: 1/укр. мова, 2/редакція спільна, 3/видання на ВБУ й на Секцію; 4/поширення - спільне; виручка пропорційно до вкладчиків, як само й кількість примірників. Зміст: бібліотекознавство /одмежуватись від "Бібліолог. Вісника"/ матеріяли проблема Акад. Б-к, технічна організація Акад. Б-к, поліосвітня робота Акад. Б-к, бібліотечний робітник, професійні питання, питання підготовки біб-рів. Хроніка б-тек України. ВБУ. Секція Акад. Б-к. Хроніка б-к СРСР. Хроніка б-к закордонних. Бібліографія бібліотекознавства.

В склад Редакційної колегії обрано С.П.Постернака і В.Ф.Іваницького.

Ш. Заслухано й прийнято до відому інформацію Головнауки про право представникам Київському брати участ-

/з дорадчим голосом/ в засіданнях Ради і Господ. Управи ВБУ.

IV. Обрано /згідно з проханнями/ позаштатними постійними співробітниками Б-ки практикантів: А.І.Сімашкевич і О.М.Язеву. Зараховано до практикантів: В.В.Бачинську та С.О.Славінську.

П.Т.

В справі нової тарифікації.

Так звана уніфікація заробітньої платні переводиться зараз в життя. Для Києва розмір тарифної одиниці опреділений в 8,6 карб. Кожній посаді відповідає та чи инша кількість таких тарифних одиниць. Попередній розмір тарифної одиниці для ВБУ складав 6,75 карб.; Таким чином нова тарифікація дає в цілому помітне збільшення платні. Згідно роз порядження Центр. Влади перехід до нової зарплатні встановлено з 1-го жовтня 1924 року: Але за браком коштів, додатків за жовтень та листопад видано не буде, і фактично перехід на нові ставки буде зроблено з 1-го грудня ц.р.; отже, хоч і з запізненням ми мусимо одержати той додаток за грудень і січень. До цього часу Київськ. Відділ нашої Профспілки не одержав з Харкова належних інформацій і повних інструкцій в справі проведення уніфікації. Аби не затримувати виплати зарплатні, Профспілкою вирішено зробити перетарифікацію по всіх колективах до кінця січня. Через те її треба вважати тимчасовою, бо з одержанням вичерпуючих інформацій з центру, можливо прийдеться зробити ті чи инші зміни. Справа тарифікації переводиться в так зв. Розціночно-Конфлікт. Комісіях /РКК/. При колективі ч.13 /ВУАН/, як і при инших, зараз працює одна РКК для всіх установ ВУАН. Ця РКК складається на паритетних підставах: з одного боку - з представників адміністрації установ, а з представників Місцкому - з другого.

П. 7.

Ще в справі нової тарифікації.

Нова тарифікація, про яку я згадував в першій своїй доповіді, вже відбулася на останньому засіданні РКК при Місцкомі ВУАН. Пристосовуючись до нової сітки, виробленої професійними центрами, а також - до досить плутаних вказівок, одержаних із Харкова нашою канцелярією, - прийшлося втиснути велику більшість наших бібліотекарів всього в 3-4 групи /за браком більш широких градацій бібліотечних робітників/. Через те, в остаточному вигляді, майже всі, хто належав раніш до 14-го розряду і вище, віднесені зараз до групи, яка одержуватиме 59 карб.; увесь старий 13 розряд надалі буде мати 50 карб.; четверо віднесено до гр. в 45 карб. і четверо - до гр. в 36 карб.

До проекту розробленого нашою Радою, РКК внесла деякі корективи, а саме: 4-х осіб бувших 13-го розр. що мали бути віднесені до групи в 59 карб., прийшлося залишити в групі, яка має одержувати 50 карб. Це зроблено, зважаючи на необхідність підвищення платні частині нижчих службовців, а також в звязку з тим, що МРКК вважала за потрібне віднесення 2-х співробітн. до групи, яка має одержувати 45 карб. /замість 36 кр./ Нова сітка, яка надіслана з центру, складена дуже несприятливо для нижчих службовців /кур"єрів, сторожів і т.д./.

Отже МРКК зробила всі можливі заходи для підвищення платні цих категорій робітників, не виходячи з законних меж.

Кур"єри мають одержувати по 24 карб., а швайцари по 19,5 карб.

В зазначеному вигляді з нашою новою тарифікацією погодилась Рада ВБУ і ця тарифікація затверджена МРКК і має бути проведена в життя, як тимчасова, до одержання з Харкова повних інформацій, вказівок, і, можливо, деяких змін.

28.I.25.

""""""""""""""""""""

М.

Відділ Україніка.

Відділ Україніка опрацьовує тепер: найновішу літературу. За час з 1-го травня 1923 р. опрацьовано до 5000 томів нових видань /після 1917 року/ і старих /до 1917 року/. Нова і стара література розміщається в межах певних чисел і таким чином стоїть окремо. Черговою роботою Відділу: опрацьовання бібліотеки "Старої Громади", закінчить упорядковання дублетів, упорядкувати по розділах десяткової системи матеріял про Київ, і взятись за зосередження всієї літератури Україніка, що є в межах ВБУ, в одному приміщенні Відділу. В першу чергу треба перенести й приєднати до попереднього фонду Відділу ту Україніка, що розміщена в загальному книгохранилищі. Поруч з біжучою роботою Відділ переводить і має ще інтенсифікувати роботу укомплектування власного фонду, шляхом листування, обмінів, розсилкою списків, звязуючись з губерніяльними й з иншими містами, Відділ, хоч не має спеціяльних грошових засобів, має надію хоч частково поповнювати свої комплекти. Рішучою потребою Відділ вважає також бібліографичну свою роботу. Такі загальні лінії в роботі Відділу.

СЕРЕД КНИЖОК ТА ЖУРНАЛІВ.

Каталог інкунабул.

В 1904 році засновано було в Берліні Комісію для видання зводного каталогу первородруків /інкунабул/. Ця Комісія стала міжнароднім інститутом, бо притягнула до співробітництва також закордонних учених і переводила обслідування первородруків не лише в Німеччині, але й по бібліотеках цілої Европи, З'єднаних Держав Північної Америки, та Британських колоній. В обслідування втягнуто було й Росію, хоч можна думати, що це обслідування не дало вичерпуючих результатів. Після

установлення примірників першодруків приступлено було їх наукового описання, котре доконано в основнім в Берлині, а в деякій частині в Мюнхені, Копенгагені та Барселоні. Рік тому назад розпочато вже друк цього монументального твору, що безперечно становитиме епоху у вивченні першодруків.

Весь твір обійматиме 12 томів. Перші 10 томів містимуть упорядкований по азбуці авторів опис всіх знаних першодруків, що подає текстуальні ознаки, а також друкарсько-технічні властивості книжки. В двох томах подано буде показчики, уложені по різним поглядам, а саме, перегляд заголовків, авторів та інших осіб, що причинилися до написання або видання твору, далі реєстр друкарів та місц видання, і вкінці предметовий показчик змісту першодруків.

Таким чином по 20 з лишком роках роботи близить ся до звершення це велике діло, що явилося плодом міжнародного співробітництва учених бібліологів і бібліотекарів.

/Minerva-Zeitschrift 1924. Heft I. /

* * * * * * * * * * * * * * * *

О.П.

Література бібліотекознавства.

За останні дні до Реєстратури Всенар.Б-ки поступило:

1. СТЕКЛОВА, Е. Библиотечное Дело.
   Практическое руководство для небольших б-к.
2. Вестник Книги №9-10.
3. Книга о Книгах № 7-8.
4. Библиографический Ежегодник под ред. ВЛАДИСЛАВЛЕВА вып.6.-Книга в 1922-23 году.

* *

В.КОЗЛОВСЬКИЙ.

ВИДАВНИЧИЙ ФОНД "БІБЛІОТЕЧНОГО ЖУРНАЛА".

Прошу Редакцію помістити слідуючи рядки,бо хоч видавцем "Бібліо-Журн." і являється добровільний гурток,однак видання по суті є діло цілого колективу співробітників ВБУ,а тому на мою думку редакційно-видавничий гурток в праві рахувати на поміч всіх товаришів не тільки з боку ідейного,але й матеріяльного. Така поміч не може порушити того принціпа самостійности і незалежности,на якім збудовано редакційно-видавничий гурток і через те я маю певність,що гурток не має приводу відкинути громадську допомогу.

Шановні Товариші

Ще на тих Загальних Зборах,де говорилося про видання "Бібліо-Журнала" мені довелося виступити з думкою,що це діло потребуватиме де якого грошового фонду,щоби стати так сяк на ногиі не бути неудобочитаемою кустарщиною з технічного погляду. Я зовсім не думаю критикувати Редакцію - було би прямо таки безтактно робити закиди тим людям ініціятиви і доброї волі,що взялися за видання,але ж певно кожний хто гляне на "Бібліо-Журнал",а особливо той хто візьметься його перечитати,скаже:а як приємно було би щоби письмо було лучше і чистіше. Лучше було би також,щоби Редакція стала незалежною і у всякого рода річах які можна уважати дрібницями,але які в моїх очах таки не позбавлені значіння,як от користування машиною до писання,матеріялами і т.и.

Звідці ще одно міркування. Першого числа відбито всього кілька примірників /5/,а на наш колектив, що має понад 45 біб-рів,це очевидно занадто мало. А грошовий фонд в розпорядженні Редакції дав би змогу відбити весь журнал ще один раз,і таким чином дати в руки читачам ще яких 5 примірників.

Тому я закликаю товаришів до того,щоби заложити видавничий фонд "Бібліо-Журналу" і поповняти той фонд постійними жертвами. Очевидно можлива ще инша

форма матеріяльної допомоги - це плата за прочитання, але це вже діло УРедакції і цеї справи порушувати я не думав.

Жертви прошу передавати мені, а я поквітую і їх в слідуючому числі "Бібліотечн.Журнала".

7.II.1925 р.